

Památne zvony již několik století vyzvánějí z věže kostela sv. Markéty ve Zhoří

Z dějin zvonů se dovídáme, že malé zvonky znali již ve starověku Asyřané, Egypťané, Židé i Řekové. Nejstarší velké zvony se z počátku kovaly. Jejich lití bylo složeno z 20% cínu a 80% mědi a bylo vynalezeno počátkem V. století v Kampanii.

V zemích Koruny České se používání zvonů šířilo s křesťanstvím již v X. století, Nejstarší český zvon zv. Štěpánovský přivezl kníže Břetislav z Polska, ale v roce 1824 byl přelit do novodobé podoby. Největšímu rozkvětu se však u nás těšilo zvonařství koncem XV. a začátkem XVI. století.

Náš Kraj Vysočina se může pochlubit mnoha památnými zvony. Nejstarším zvonem v Čechách a na Moravě je údajně pokládán zvon Vilém, který dosud vyzvání z věže kostela Nanebevzetí Panny Marie v Havlíčkově Brodě. Je bez datace a dle historických posudků ho zvonaři odlili kolem roku 1335, možná i dříve. Je vysoký 125 cm a váží 2 tuny.

Další dva památné zvony dosud již po šest století vyzvánějí z věže farního kostela sv. Markéty ve Zhoří a jsou rovněž pokládány mezi nejstarší v ČR. Menší – nad schodištěm – nese latinský nápis: „ IN . S . MARGARETHA O LUCAS . MARCUS . MATHEUS . JOHANNES . A . D . MCCCC .“ (*K svatě Markétě O Lukáš, Marek, Matouš, Jan, L.P. 1400*) Spodní průměr má 70 cm, výšku 55 cm a váží 192 kg. Druhý, větší, má nápis tohoto znění: „ + TENŤ ZVON + DOLYŤSME + K SWATEMU + WAWŘYNCU + DO KRASONYŤZ + LETH + BOZIHO TISYŤ + PYETIŤ PATNASŤ +“ Spodní průměr má 85 cm, vysoký 70 cm a váží 332 kg. Jak vysvětlit údaj v nápisu zvonu, že byl ulit do Krasonic?.. Ve Vlastivědě Moravské – Velkomezeříčský okres (vydání z roku 1907 od P. Augustina Kratochvíla) jsem se dočetl, že na věži kostela sv. Jiljí v Rudě je třetí zvon s nápisem: „ *K swatě Markiétě do Zhorze...*) – více zde nevedeno. Když jsem v současné době po něm pátral, sdělil mi p. farář, že již na věži v Rudě není. Byl asi zrekvírován za I. světové války. Dá se tedy předpokládat, že k záměně zvonů došlo při odběru ze zvonařské dílny, zvláště, když v té době přepravci (poddaní) byli vesměs negramotní... Je až neuvěřitelné, že se oba ve Zhoří zachovaly až do dnešních časů, jakoby se naši vesnice nedotkly události mnoha válečných let a nedávných dvou světových válek... Vždyť oba již zvonily i na dřevěné zvonici, která kdysi stávala vedle románského kostelíka na hřbitově...

Jak si vážili zhořští farníci svých zvonů, které pořizovaly ze sbírek, vypovídají zápisy kronik i ostatních archivních dokladů. Děje se tak i v současné době, kdy v přířařené obci Staj byl pořízen z darů rodáků a místních občanů nový zvon pro kapli sv. Jana Nepomuckého. Slavnostní vysvěcení tohoto zvonu se konalo 17. května 2003. I v roce 2007 byl 2. června v další přířařené obci Arnolec pořízen a vysvěcen nový zvon pro místní kapli sv. Vendelína...

„... *Nechť tyto zvony – jako památníky dnešní doby – ještě dlouho vyzvánějí občanům těchto obcí a zvou je vždy ke svornosti a srdečnému svazku, ve kterém se má udržovati vzájemná láska ...*“ pronesl starosta jedné obce při jejich svěcení...

Rekvizice zvonů:

podnět ke sbírání kovů, zejména zvonů, vyhlásila vždy vojenská správa pro válečné účely. Měď, cín a další kovy (tzv. zvonovina) se používaly na výrobu válečných zbraní, zejména hlavní děl aj. (tzv. dělovina). Právní podklad pro rekvizice v I. světové válce vydalo C.k. ministerstvo kultu a vyučování výnosem ze dne 9. května 1916 pod. č.j..631. V něm se praví, že „... k sejmutí kostelních zvonů se přikročí dle vyhotovených výkazů, které pořídili faráři ... K rekvizici jsou určeny zvony vyrobené v 18. a 19. století, starší k zachování... „ Pak následují pokyny, jak se má celá akce vykonat pod řízením okresního vojenského velitelství. K tomuto ministerskému výnosu vyzvala 7. června 1916 biskupská konsistoř v Brně, aby se historicky cenné vždy zachovaly po dohodě s příslušným vojenským velitelstvím. Bohužel však mnohdy na toto přání nebyl brán zřetel ...Právní podklad pro rekvizici zvonů ve II. světové válce vydal Okresní úřad (magistrát) v Jihlavě podle vládního nařízení ze dne 26. listopadu 1941 č.j, 414 Sb. Na zvony, které byly převzaty, vydal tzv. Stvrzenky na kterých byla zapsána kromě vlastníka i jejich skupina a váha v kg. Dle těchto dokladů, uložených ve Státním ústředním archivu v Praze byly z naší farnosti odevzdány tyto zvony: kostel sv. Markéty ve Zhoří - 2 ks o váze 103 a 16 kg, z Arnolce – 2 zvony o váze 90 a 20 kg, z Nadějova – jeden zvon o váze 16 kg a ze Stáje jeden zvon o váze 19 kg.

Více o zvonech ve farnosti - viz publikace J.C.: Farnost zhořská-historie a památky, vyd. Linda Polná 2004, ve sborníku Polensko - ročník XXI č. 3/12 a v Jihlavských listech ze dne 4. ledna 2008.